

VÄSTRA HUSBY KYRKOGÅRD

Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering

Västra Husby församling

Söderköpings kommun

Linköpings stift

Östergötlands län

2006

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM

Raoul Wallenbergs plats • Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013-23 03 00 • Fax 013-14 05 62
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

VÄSTRA HUSBY KYRKOGRÅRD

Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering

Västra Husby församling

Söderköpings kommun

Linköpings stift

Östergötlands län

Innehåll

Inledning	2
Bakgrund	2
Syfte	2
Kulturminneslagen och begravningslagen	2
Kulturhistorisk bedömning	3
Inventeringens uppläggning och rapport	3
Översiktskarta	4
Västra Husby kyrkogård	4
Kyrkogårdens omgivning	5
Västra Husby kyrka	6
Kyrkogårdens historik	6
Översiktlig beskrivning av vegetation mm – Karta	8
Beskrivning av kyrkogården	9
Beskrivning av enskilda kvarter	12
Kvarter A	12
Kvarter B	14
Kvarter C	15
Kvarter D	16
Kvarter E.U	18
Kvarter E	20
Kvarter F	21
Källor	22
Exempel på gravvårdar med kulturhistoriskt intresse	23
Förklaring till exempellistan	23
Utvärderingskarta	24
Bilagor	
Exempellista	
Fotografier	

INLEDNING

Bakgrund

Ur kulturhistorisk synpunkt är kyrkogårdar och begravningsplatser bärare av en stor mängd information och de här platserna ger anledning till frågor av olika slag. Vad är typiskt för våra kyrkogårdar när det gäller vegetation, omgärdningar, gångar, gravvårdar m m och finns det några regionala skillnader? Vad har varit gängse bruk under olika tider och vad kan vi få för historisk information bara av att gå på en kyrkogård? Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapen om våra kyrkogårdar och begravningsplatser genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering.

På uppdrag av Linköpings stift utför Östergötlands länsmuseum inventeringen av kyrkogårdar/begravningsplatser inom den del av stiftet som ligger inom Östergötlands län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och påbörjades under år 2002. Projektet beräknas vara avslutat vid utgången av år 2006. Inventeringen berör de till Svenska kyrkan hörande kyrkogårdarna/begravningsplatserna som omfattas av kulturminneslagen. Lagen gäller de begravningsplatser som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Denna rapport utgör en delrapport i inventeringen vars resultat kommer att sammanställas och analyseras i en stiftsövergripande rapport.

Syfte

De stiftsövergripande inventeringarnas syfte är:

- att lyfta fram och öka förståelsen för kyrkogårdarnas och begravningsplatsernas kulturvärden och att främja kontakterna mellan kyrkan och kulturmiljövården
- att ge ett underlag för församlingarnas/samfälligheternas planering och förvaltning av kyrkogårdarna/begravningsplatserna och ett underlag för vård- och underhållsplaner
- att sammanställa ett enhetligt och tillgängligt kunskapsunderlag med beskrivning av och historik för den enskilda kyrkogården/begravningsplatsen samt en bedömning av de kulturhistoriska värdena. Inventeringen blir samtidigt en samlad dokumentation och överblick av kyrkogårdar/begravningsplatser i stiftet från 2000-talets första decennium.
- att ge ett underlag för handläggning av kyrkoantikvariska ärenden och för bedömning av var det är särskilt viktigt att stödja insatser med kyrkoantikvarisk ersättning.

Kulturminneslagen och begravningslagen

Enligt Lag om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans *kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser* vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar på kyrkogården. (Se vidare i bilaga om Kulturminneslagen.) Begravningslagen (SFS 1990:1144) säger att en gravvård ägs av den som betalar gravrättsavgiften. När gravrätten upphör har ägaren rätt till gravvården. Om gravrättsinnehavaren inte vill gör anspråk på gravvården inom 6 månader tillfaller gravvården upplåtaren, alltså församlingen. Vidare säger lagen: "Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av annat skäl bör bevaras för framtiden, skall upplåtaren om möjligt lämna kvar den på platsen. Om

gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, skall den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats”.

Kulturhistorisk bedömning

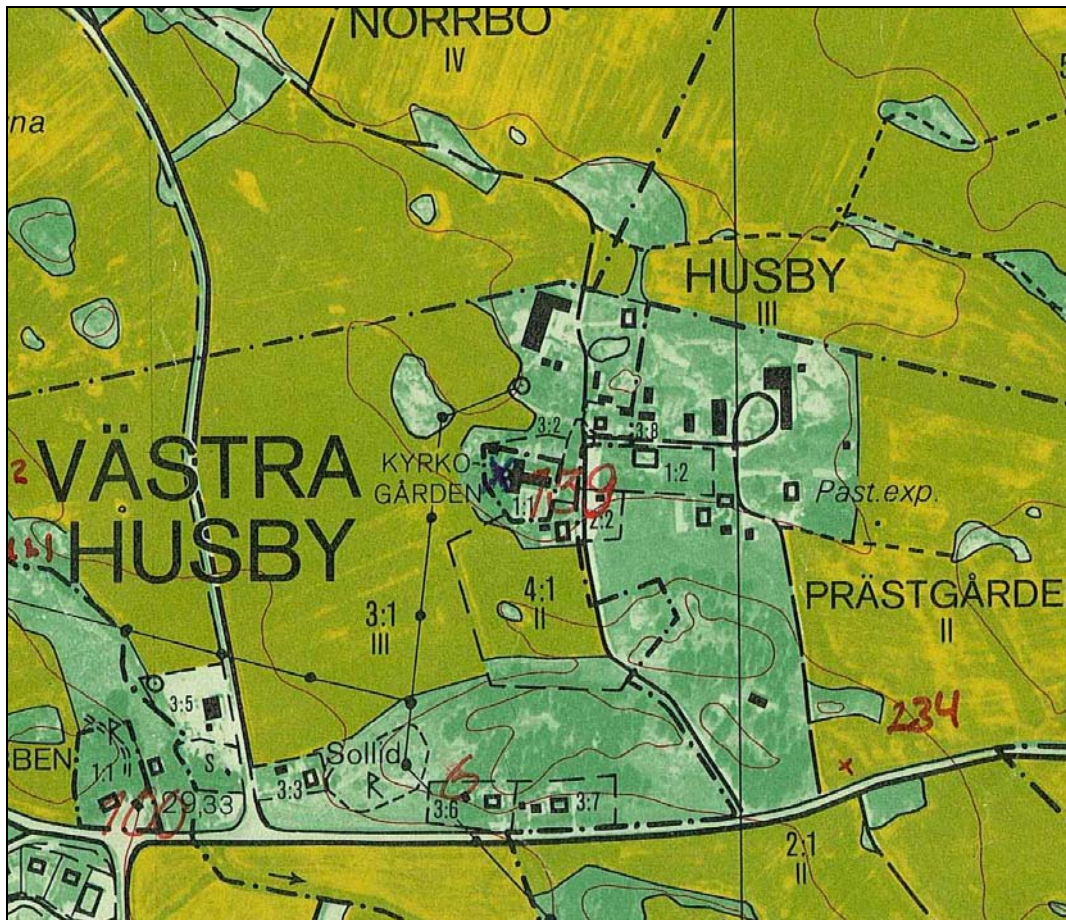
Alla gravvårdar bär på sin historia och kan berätta om en person, om en familj, om stilhistoria och om begravningsstraditioner. I rapporten anges exempel på typer av gravvårdar som utifrån olika grunder bedöms som kulturhistoriskt värdefulla. Generellt gäller att ålderdomliga gravvårdar från tiden fram till 1850 bör föras in i kyrkans inventarieförteckning. Detta gäller även gravstaket och gravvårdar i gjutjärn och smidesjärn liksom äldre vårdar av trä. Många andra gravstenar har också ett kulturhistoriskt värde som kan kopplas till gravvårdens utförande, t ex material och konstnärlig utformning eller ett lokal/personhistoriskt värde. Inventeringen omfattar i första hand enbart gravvårdar ute på kyrkogården. I flera kyrkor finns det dock gravvårdar som förvaras i kyrkan eller i lokal i anslutning till kyrkan. Ofta har dessa ett stort kulturhistorisk värde och bör tas med i kyrkans inventarieförteckning.

Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlöpande diskuteras med representanter för Linköpings stift, länsstyrelserna i Kalmar, Östergötland och Jönköping samt länsmuseumerna i Jönköpings och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till dels varje enskild kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och i övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning och rapport

Rapporten består av en historik över kyrkogården samt en beskrivning i ord och bild av kyrkogården som helhet och de olika kvarteren/områdena. En kulturhistorisk bedömning görs av varje kvarter/område samt över kyrkogården i dess helhet. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har främst varit länsmuseumets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygds litteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens utveckling. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav ett antal bilder presenteras i rapporten. Delar av inventeringsmaterialet görs tillgängligt via Kulturmiljövårdens bebyggelseregister, ett informationssystem som förvaltas av Riksantikvarieämbetet (www.raa.se).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Johan Back, Östergötlands länsmuseum. Rapporten finns tillgänglig på Linköpings stift, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Östergötlands länsmuseum samt på respektive kyrklig samfällighet.

Utsnitt ur ekonomiska kartans blad 086 74 Västra Husby 1981.

RAÄ 6 gravfält, 95 x 50 m (NÖ-SV) bestående av 31 fornlämningar. Dessa utgöres av 2 högar och 29 runda stensättningar.

RAÄ 100 vall. RAÄ 139, fyndplats för skålgropar på löst block, 0,45 x 0,45 mst och 0,3 mh, bestående av 27 skålgropar. Dessa är 1,5 – 6 cm diam och 1-5 cm dj. Hittades vid utgrävningar av kyrkan i Västra Husby 1977.

RAÄ 234 fyndplats, boplats. Fyndplats för ett fåtal brända ben. Boplats, inom området har påträffats en härd och ett flertal mörkfärgningar.

VÄSTRA HUSBY KYRKOGRÅRD

Kyrka med omgivande kyrkogård ligger ca 15 kilometer söder om Norrköping och 10 kilometer väster om Söderköping längsmed riksväg 210. Kyrkogården har en oregelbunden rektangulär planform i nord/sydlig riktning. Kyrkan ligger centralt placerad på kyrkogården och kyrkans långhus är orienterat i öst/väst.

Kyrkogårdens omgivning

Kyrkbyn ligger ca en km norr om samhället Västra Husby. Kyrkan är belägen på en höjd med ett dominerande läge över den kringliggande bygden. Öster om kyrkan ligger en faluröd länga som troligen tidigare fungerade som kyrkstallar. Mitt emot längan finns den fd skolan från 1881, numera pastorsexpedition. Byggnaden är i två våningar med sadeltak och tilläggsisolerade, panelklädda och gråmålade fasader. Ytterligare ett stycke österut finns den fd prästgården, idag komministerbostad. Den är byggd 1956 i 1½ våning med sadeltak och tilläggsisolerade fasader klädda med mexitegel. Byggnaden är uppförd på samma plats som

den gamla prästgården från 1881. Rester finns av den stora omgivande parkanläggningen, bl a stora ekar och kastanjer. Angränsande till prästgården finns ett fd lönebostället från 1922, och även norr om kyrkan finns ett fd löneboställe. Fram till 1994 låg den gamla klockargården söder om kyrkan, men revs detta år. Nordväst om kyrkan ligger en golfbana.

Västra Husby kyrka

Västra Husby är en medeltida socken. Under 1100-talets senare del uppfördes en kyrka i sten, troligen invigd av biskop Kol. Arkeologiska undersökningar har även påvisat förekomsten av en än tidigare träkyrka. Stenkyrkan hade ett rektangulärt långhus med rakslutet kor och tillbyggdes med ett torn, troligen kring 1300-talet. I slutet av 1700-talet befanns kyrkan vara för liten, och ett tiotal år senare revs kyrkan med undantag för det medeltida tornet. År 1816-17 uppfördes en ny kyrka av byggmästaren Johan Holmberg efter ritningar av Olof Tempelman, arkitekt vid Överintendentsämbetet. Byggnaden är uppförd i en stram nyklassicism med ett stort rektangulärt långhus med rakslutet kor vars östgavel gavs en nyantik gestaltning. Det bevarade tornet i väster fick en ny lanterninavslutning. Vid en häftig brand 1977 eldhärjades kyrkan svårt. Murarna stod dock kvar och exteriören kunde återställas i närmast ursprungligt skick. Även lösa inventarier klarade sig undan branden emedan kyrkan hade tömts inför en förestående restaurering. Återuppbyggnaden leddes av ingenjör Ture Jangvik som skapade ett nytt förminskat kyrkorum med en nyritad inredning.

Utsnitt ur häradsekonomska kartan 1868-77.

Kyrkogårdens historik

Uppgifter om kyrkogårdens historik har i huvudsak hämtats från Östergötlands läns museums topografiska arkiv och bibliotek. Uppgifter om äldre lantmäterikartor är hämtade från Lantmäteriets websida.

På en karta över Västra Husbys socken från 1650 redovisas kyrkan men omkringliggande mark har ingen markering, kyrkogårdens utbredning markeras ej. På Häradsekonomiska kartan 1868-1877 redovisas kyrkogårdens utbredning som en oregelbunden rektangel, kyrkan ligger på kyrkogårdens norra del. Dagens utformning fick alltså inte kyrkogården förrän efter 1877.

Ett fotografi från 1938 visar att kyrkogården från nordost, kyrkogården var då mestadels gräsbelagd, häckar växte i kvarterens ytterkanter och enskilda gravar tolkas vara markerade med en gravkulle. Sand/grusgångar syns tydligt på ett flygfotografi från samma år. På ytterligare ett flygfotografi från 1964 syns enskilda gravvårdar vara belagda med grus och häckar i nordsydlig riktning tycks ha tillkommit.

Flera fornlämningar vittnar om ortens äldre kultur. Gravfält förekommer på Hällas ägor på en sandås mellan kyrkan och landsvägen samt på Gäverstads ägor.

Widegren nämner i sin beskrivning en rät stenkedja i klockarens hage som är ca 300 alnar lång.

Foto 1938. Foto i Östergötlands läns museums samlingar.

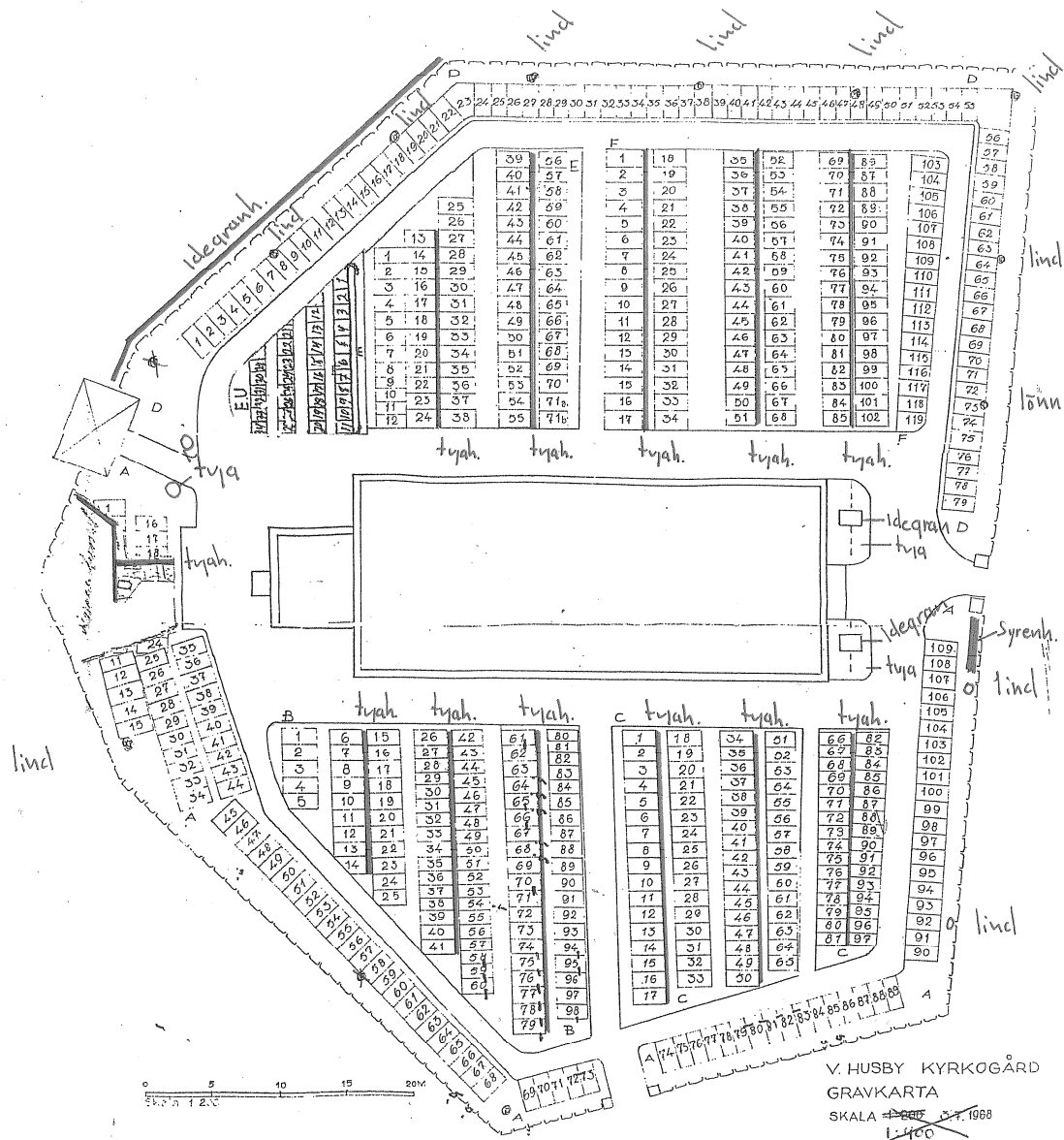

Foto 1938. Foto i Östergötlands läns museums samlingar

Foto 1964. Foto i Östergötlands läns museums samlingar.

Översiktlig beskrivning av vegetation mm- Karta

BESKRIVNING AV KYRKOGRÅRDEN

Kyrkogården består av fem kvarter: A-D och E.U. Kvarter A går längsmed kyrkogårdsmuren söder om kyrkan, kvarter B och C ligger söder om kyrkan innanför kvarter A. Kvarter D går längsmed kyrkogårdsmuren norr om kyrkan på liknande sätt som kvarter A. Kvarter E.U, E och F ligger norr om kyrkan innanför kvarter D.

Allmän karaktär

Kyrkan ligger på en höjd och har ett dominerande läge över den omkring liggande bygden. Öster om kyrkan ligger de tidigare kyrkstallarna och den tidigare skolan. Väster om kyrkan innanför kyrkogårdsmuren står ett tidigare gravkapell i nyklassicistisk stil.

Kyrkogården omgärdas av en trädkrans mestadels utav lindar. Längsmed kyrkogårdsmuren står gravvårdar, sk köpegravar vilket ger karaktär åt kyrkogården. Övriga kvarter på kyrkogården karaktäriseras av rygghäckar av tuja som växer i nordsydlig riktning.

Omgärdning

Väster: mur, fältsten och kluvna granitstenar i oregelbundna skift. Muren har kraftiga sättningar.

Norr: mur, fältsten och kluvna granitstenar i oregelbundna skift. På murkrönet ligger långa slätthuggna granit stenar, dessa stenar kan tidigare ha varit delar av stenramar som tidigare omgärdat gravvårdar på kyrkogården.

Öster: mur, fältsten och kluvna granitstenar i oregelbundna skift. Muren är ca 110 cm hög utanför kyrkogården och ca 50 cm hög åt kyrkogården.

Söder: stödmur, fältsten och kluvna granitstenar i oregelbundna skift.

I sydöstra hörnet är texten ” ...A. 1922, 1923” ristad i en av hörnstenarna. Hörnet är tillsynes omlagt, kanske gjordes det då?

Ingångar

Öster: dubbelgrind i smidesjärn med bladornamentik. Vitmenade ca två meter höga grindstolpar med en kraftig listdragning mot den plåttäckta pyramidformade överdelen. Grindstolparna har spritputsad dekor.

Söder: grind i smidesjärn med bladornamentik.

Vegetation

Nordväst: två lindar i trädkransen. Utanför kyrkogårdsmuren växer en häck av idegran, utanför den växer sly.

Sydväst: en lind i trädkransen. Området vid minneslunden delas in av en tujahäck. Utanför kyrkogårdsmuren växer flera träd och sly.

Norr: fyra lindar i trädkransen. Utanför kyrkogårdsmuren, väster om arbetsytan växer flera träd och sly.

Öster: fyra träd i trädkransen, tre lindar och en lönn. Söder om grindöppningen växer en syrenhäck. Vid kyrkans entré växer bland annat tuja och idegran i ett arrangemang.

Söder: inga träd i trädkransen, utanför kyrkogårdsmuren växer träd och sly.

Gångsystem

Från huvudingången i öster löper en asfalterad gång fram till kyrkans entré i öster. Den asfalterade gången löper vidare runt kyrkan till ingången i väster. Asfalteringen av gångsystemet skedde i samband av renoveringen av kyrkan som brandhärjades 1977. Kyrkogården har även gångar som är grusbelagda med naturgrus. Från ingången i öster löper två grusgångar runt kyrkogården, åt vardera hållet, innanför kvarter A respektive kvarter D, grusgångarna ansluter till kyrkans ingång öster. Tidigare har även grusgångar funnits som avgränsningar mellan kvarter B och C respektive E och F, något som syns på gällande gravkarta.

Gravvårdstyper

Invid, runt kyrkogårdsmuren ligger flera påkostade gravvårdar med omgärdning. Gravvårdarna är ifrån 1800-talets mitt och fram till 2000-talet. Och man kan anta att samtliga gravvårdar står på sin ursprungliga plats. I kvarterets västra del ligger flera gravplatser som är omgärdade av stenram eller smidesstaket belagda med grus eller gräs. Resta gravvårdar av svart granit är vanligt förekommande, samt enskilda gravvårdar i form av kors i järn eller sten.

Träkors, kv E, gravnr 70.

Gjutjärnsstaket, kv D, gravnr 23.

Minneslund

Minneslundan ligger väster om kyrkan och har platsättning med en bänk och ett arrangemang för vaser och ljus.

Minneslund.

Tidigare gravkapellet.

Byggnader

På kyrkogårdens västra sida finns ett gravkapell, en rektangulär byggnad i nyklassicistisk stil. Den har vitputsade fasader och ett plåtklätt valmat takfall med en kraftig profilerande taklist. På taket finns en låg vitpytsad påbyggnad krönt av ett svart smideskors. Byggnaden används idag som förråd.

Övrigt

Norr om det f d gravkapellet står/ligger undanställda gravvårdar.

Undanställda gravstenar.

Kulturhistorisk bedömning

Västra Husby kyrka och kyrkogård med dess grindar, mur, och trädkrans är en väl sammanhållen miljö med mycket höga kulturhistoriska värden. Kyrkan är belägen på en höjd med ett dominerande läge över den kringliggande bygden.

På en karta över Västra Husbys socken från 1650 redovisas platsen med en kyrka utan omgärdning. Kyrkans byggdes om 1821. Kyrkan och gravkapellet utformades i en nyklassicistisk stil. På Häradsekonomiska kartan 1868-1877 redovisas kyrkogårdens utbredning som en oregelbunden rektangel, kyrkan ligger på kyrkogårdens norra del. Den sjukantiga kyrkogården, med symmetriskt uppbyggda kvarter indelade av grusgångar. Har alltså tillkommit efter 1877. Idag är grusgångarna mycket väsentliga i det historiska perspektivet men också för att man skall kunna se kyrkogårdens strukturer mellan de olika kvarteren. Ett äldre fotografi från 1964 visar att stora delar av kyrkogården varit helt eller delvis grusbelagd. Idag är även rygghäckarna av tuja som växer i nord/sydlig riktning karaktärsskapande för kyrkogården.

Träden i trädkransen visar på det parkideal som blev vanligt på landsortskyrkogårdarna framförallt under 1800-talet. Men den planerade vegetation på kyrkogårdarna var kanske i första hand en hälso- och hygienaspekt. Idag är den en viktig del av kyrkogårdens formspråk och karaktär.

Även de rikt dekorerade smidesjärnsgrindarna från 1800-talet, med slingrande blad i dekoren och de vitmenade grindstolparna är av stort kulturhistoriskt- och miljöskapande värde.

På kyrkogården är till viss del den äldre strukturen som uppstod senast under andra delen av 1800-talet väl bevarad. Den innebär att mer påkostade "köpegravar" förlades invid kyrkogårdsmuren och i kvarterens ytterkanter. Inne i kvarteren fanns de enklare linjegravarna. Systemet med linjegravar växer fram under slutet av 1700-talet. Det innebär att

begravningarna skedde på linje vartefter dödsfallen skedde. Äkta makar eller andra familjemedlemmar begravdes inte bredvid varandra. Från början innebar systemet troligen inte någon direkt ”statuskillnad” men under 1800-talet övergick det till att bli en gravläggning för dem som inte kunde eller ville betala för en gravplats.

På Västra Husby kyrkogård står ”köpegravar” längsmed kyrkogårdsmuren, i SV – NV och inne i kvarteren finns till viss del gravvårdar från den tidigare allmänna linjen kvar. De omgärdade gravvårdarna visar på en gravutformning som var mycket vanlig på länets kyrkogårdar från mitten av 1800-talet och ca 100 år framåt. Gravstaket i järnsmide är en tidig form av omgärdning, medan stenramarna mestadels är från 1920-talet.

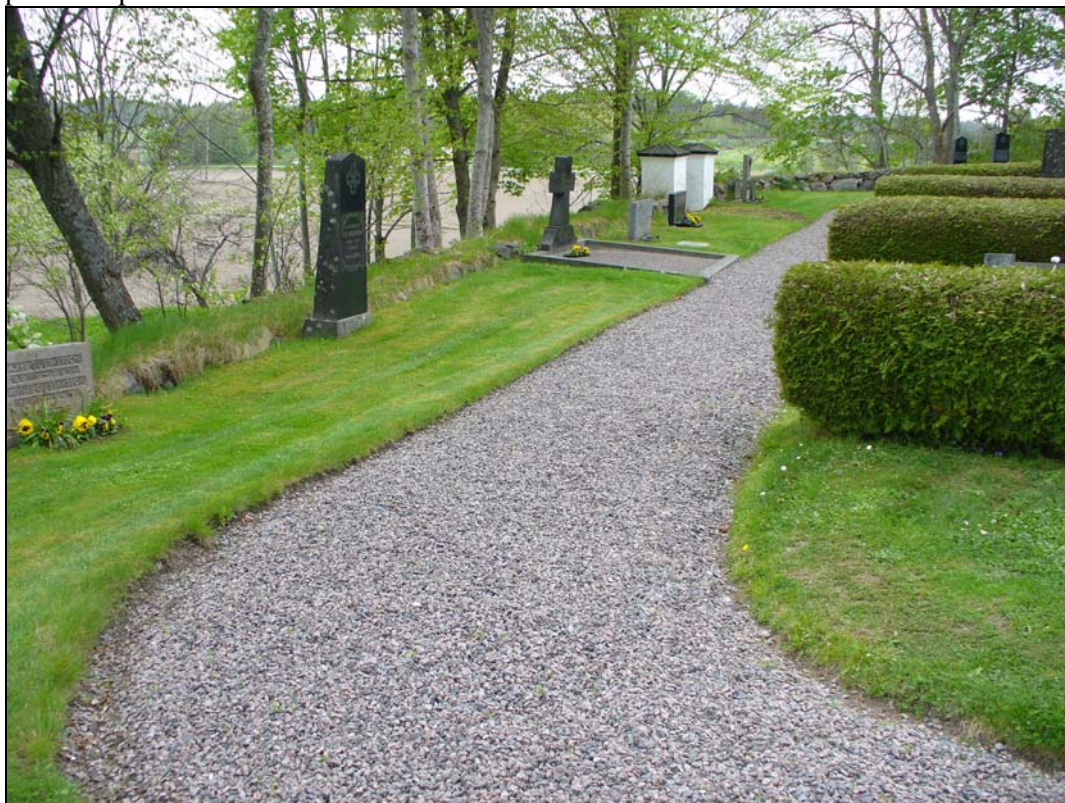
Enstaka gravvårdar har ett högt eller mycket högt kulturhistoriskt värde. Detta gäller bland annat de omgärdade gravvårdarna, gravvårdar utformade till kors av trä eller järn, samt de kalkstenshällar som lagts vid kyrkans nordvästra gavel.

Enstaka gravvårdar kan även ha ett mycket stort lokalhistoriskt värde bland annat i form av titlar, som säger en del om näringsliv och social struktur. I Västra Husby finns titlar såsom Nämndemannen, gästgivaren, slussvaktaren, bokhållaren, trotjänaren, trädgårdsmästaren, lantbrukaren och hovrättsnotarien.

BESKRIVNING AV ENSKILDA KVARTER

Kvarter A

Kvarteret omfattar gravplats nr A 1-109 och ligger utmed kyrkogårdsmuren i sydväst, söder och sydöst, från gravkapellet i väster till grindöppningen i öster. Väster, söder och öster om kvarteret, utanför kyrkogården, ligger jordbrukslandskap respektive kyrkans parkering och pastorsexpeditionen.

Del av kvarter A.

Allmän karaktär

Gravvårdarna i kvarteret ligger invid kyrkogårdsmuren söder om kyrkan, vilket är en vanlig placering för påkostade familjegravar. Kvarteret har flera gravvårdar från 1800-talet och många av dessa har titlar.

Omgärdning

Kyrkogårdsmuren omgärdar kvarteret i sydväst, söder och sydöst.

Ingångar

Öster: dubbelgrind i smidesjärn med bladornamentik. Vitmenade ca två meter höga grindstolpar med en kraftig listdraging mot den plåttäckta pyramidformade överdelen. Grindstolparna har spritputsad dekor.

Söder: grind i smidesjärn med bladornamentik.

Vegetation

Kvarteret är gräsbevuxet, i kvarteret ingår träden i trädkransen som delvis växer mellan gravvårdarna. Träden i trädkransen är lindar. Utanför trädkransen och kyrkogårdsmuren växer flera träd och sly.

Gångsystem

En gång belagd med naturgrus löper längsmed, innanför hela kvarteret från sydväst till sydöst.

Gravvårdstyper

Gravvårdarna i kvarteret ligger invid kyrkogårdsmuren, detta är en vanlig placering för köpegravar.

Gravvårdarna är ifrån 1800-talets mitt och fram till 2000-talet. Och man kan anta att samtliga gravvårdar står på sin ursprungliga plats. I kvarterets västra del ligger flera gravplatser som är omgärdade av stenram eller smidesstaket belagda med grus eller gräs. Resta gravvårdar av svart granit är vanligt förekommande, samt enskilda gravvårdar i form av kors i järn eller sten.

Gravvård kv A, gravnummer 66.

Gravvård kv A, gravnummer 81-84.

Byggnader

-

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

Gravvårdarna i kvarteret ligger invid kyrkogårdsmuren, detta är en vanlig placering för köpegravar. Gravvårdarna är ifrån 1800-talets mitt och fram till 2000-talet. Och man kan anta att samtliga gravvårdar står på sin ursprungliga plats. I kvarterets västra del ligger flera gravplatser som är omgärdade av stenram eller smidesstaket belagda med grus eller gräs. Resta gravvårdar av svart granit är vanligt förekommande, samt enskilda gravvårdar i form av kors i järn eller sten.

Enskilda gravvårdar har ett kulturhistoriskt värde bland annat på grund av titlar, som säger en del om näringsliv och social struktur i socknen. I kvarteret förekommer titlar såsom; Comministern, nämndemannen, gästgivaren, bokhållaren, slussvaktaren och trotjänaren.

Kvarter B

Kvarteret omfattar gravplats nr B 1-98 och ligger söder om kyrkan, väster om kvarter C och innanför kvarter A.

Allmän karaktär

Kvarteret karaktäriseras av de kraftiga rygghäckarna av tuja som delar in kvarteret.

Omgärdning

-

Ingångar

-

Vegetation

Kvarteret är gräsbeväxt, tre rygghäckar av tuja växer i nordsydlig riktning.

Gångsystem

Kvarteret ansluter till den asfalterade gången som löper runt kyrkan samt den grusbelagda gången som löper längsmed kvarter A. Tidigare har även en grusbelagd gång skiljt kvarter B från kvarter C, den gången är idag igenlagd.

Gravvårdstyper

Gravvårdarna är mestadels från 1930-1970-talen. I kvarterets västra del ligger flera gravplatser som är omgärdade av stenram eller smidesstaket belagda med grus eller gräs. Resta gravvårdar av svart granit är vanligt förekommande, samt enskilda gravvårdar i form av kors i järn eller sten.

Byggnader

-

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

Enskilda gravvårdar har ett kulturhistoriskt värde bland annat på grund av titlar, som säger en del om näringsliv och social struktur i socknen. I kvarteret förekommer titlar såsom; lantbrukaren, lantmästaren, hemmansägaren, trädgårdsmästaren och kyrkvärden.

Kvarter C

Kvarteret omfattar gravplats nr C 1-97, kvarteret angränsar till kvarter B i öster och kvarter A i öster och söder. Norr om kvarteret ligger kyrkan.

Allmän karaktär

Kvarteret karaktäriseras av de kraftiga rygghäckarna av tuja som delar in kvarteret.

Omgärdning

-

Ingångar

-

Vegetation

Kvarteret är gräsbeväxt, tre rygghäckar av tuja växer i nordsydlig riktning.

Gångsystem

Kvarteret ansluter till den asfalterade gången som löper runt kyrkan samt den grusbelagda gången som löper längsmed kvarter A. Tidigare har även en grusbelagd gång skilt kvarter C från kvarter B, den gången är idag igenlagd.

Gravvårdstyper

I kvarteret finns en gravvård belagd med grus omgärdad utav pollare med kedja. Låga breda gravvårdar i grå granit från 1950-talet och framåt dominerar i kvarteret.

Gravvård kv C, gravnr 15-17.

Gravvård kv C gravnr 27.

Byggnader

-

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

Enskilda gravvårdar har ett kulturhistoriskt värde bland annat på grund av titlar, som säger en del om näringsliv och social struktur i socknen. I kvarteret förekommer titlar såsom; lantbrukaren och kyrkovärden.

Kvarter D

Kvarteret omfattar gravplats nr D 1-79 och ligger utmed kyrkogårdsmuren i nordväst, norr och nordöst, från gravkapellet i väster till grindöppningen i öster. Väster, norr och öster om kvarteret, utanför kyrkogården, ligger en golfbana, jordbrukslandskap respektive kyrkans parkering och pastorsexpeditionen.

Kvarter D mot väster.

Kvarter D mot öster.

Allmän karaktär

Gravvårdarna i kvarteret ligger invid kyrkogårdsmuren norr om kyrkan, vilket är en vanlig placering för påkostade familjegravar. Kvarteret har flera gravvårdar från 1800-talet och många av dessa har titlar.

Omgärdning

Kyrkogårdsmuren omgärdar kvarteret i nordväst, norr och nordöst.

Ingångar

Öster: dubbelgrind i smidesjärn med bladornamentik. Vitmenade ca två meter höga grindstolpar med en kraftig listdragning mot den plåttäckta pyramidformade överdelen. Grindstolparna har spritputsad dekor.

Vegetation

Kvarteret är gräsbevuxet, i kvarteret ingår träden i trädkransen som delvis växer mellan gravvårdarna. Träden i trädkransen är lindar samt en lönn. Utanför trädkransen och kyrkogårdsmuren i nordväst och norr växer flera träd och sly.

Gångsystem

En gång belagd med naturgrus löper längsmed, innanför hela kvarteret från nordväst till nordöst.

Gravvårdstyper

I kvarteret finns en gravvård belagd med grus, omgärdad av ett gjutjärnsstaket. I kvarteret finns resta gravvårdar i svart och grå granit.

Granithäll.

Gravvård med en kvinna i högre relief.

Byggnader

-

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

Enskilda gravvårdar har ett kulturhistoriskt värde bland annat på grund av titlar, som säger en del om näringsliv och social struktur i socknen. I kvarteret förekommer titlar såsom; lantbrukaren, kyrkoherden, hovrättsnotarien, doktorinnan, nämndemannen, bokhållaren och kantorn.

Kvarter E.U

Kvarteret omfattar gravplats nr E.U 1-34, kvarteret ligger väster om kvarter E och söder om delar av kvarter D. Utanför kyrkogårdsmuren i nordväst, utanför kyrkogårdsmuren ligger en golfbana och odlingslandskap. Söder om kvarteret ligger kyrkan.

Kvarter E.U från nordöst.

Allmän karaktär

I kvarteret finns endast urngravar, de moderna gravvårdarna i kvarteret står tätt och är relativt små.

Omgärdning

-

Ingångar

-

Vegetation

Kvarteret är gräsbevuxet.

Gångsystem

I söder ansluter kvarteret till den asfalterade gången som löper runt kyrkan, i väster och norr ansluter kvarteret till den grusbelagda gången som löper längsmed kvarter D.

Gravvårdstyper

Kvarteret är belagt med urngravar. Små gravvårdar i sten dominerar, enstaka gravvårdar i trä finns.

Gravvård med städ, hammare och tång i relief.

Byggnader

-

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

Enskilda gravvårdar har ett kulturhistoriskt värde bland annat på grund av titlar, som säger en del om näringsliv och social struktur i socknen. I kvarteret förekommer titlar såsom; lantbrukaren och gårdssnickaren. En gravvård från 1990 har städ, hammare och tång i relief. Man kan förmoda att gravvården är rest över en smed som valt att gestalta sin gravvård med en bild över sitt yrke istället för med titel.

Kvarter E

Kvarteret omfattar gravplats nr A 1-98 och ligger utmed kyrkogårdsmuren i sydväst, söder och sydöst, från gravkapellet i väster till grindöppningen i öster. Väster, söder och öster om kvarteret, utanför kyrkogården, ligger jordbrukslandskap respektive kyrkans parkering och pastorsexpeditionen.

Kvarter E från nordöst.

Allmän karaktär

Kvarteret karaktäriseras av de kraftiga rygghäckarna av tuja som delar in kvarteret.

Omgärdning

-

Ingångar

-

Vegetation

Kvarteret är gräsbelagd, tre rygghäckar utav tuja växer i nordsydlig riktning.

Gångsystem

I söder ansluter kvarteret till den asfalterade gången som löper runt kyrkan, i väster och norr ansluter kvarteret till den grusbelagda gången som löper längsmed kvarter D.

Gravvårdstyper

Kvarteret har mestadels gravvårdar från 1950-talet och framåt. En gravvård i form utav ett träkors utmärker sig.

Byggnader

-

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

Enskilda gravvårdar har ett kulturhistoriskt värde bland annat på grund av titlar, som säger en del om näringsliv och social struktur i socknen. I kvarteret förekommer titlar såsom; lantbrukaren, lantmästaren, hemmansägaren, trädgårdsmästaren och kyrkvärden.

Kvarter F

Kvarteret omfattar gravplats nr A 1-98 och ligger utmed kyrkogårdsmuren i sydväst, söder och sydöst, från gravkapellet i väster till grindöppningen i öster. Väster, söder och öster om kvarteret, utanför kyrkogården, ligger jordbrukslandskap respektive kyrkans parkering och pastorsexpeditionen.

Allmän karaktär

Kvarteret karaktäriseras av de kraftiga rygghäckarna av tuja som delar in kvarteret.

Omgärdning

-

Ingångar

-

Vegetation

Kvarteret är gräsbelagt, tre rygghäckar utav tuja växer i nordsydlig riktning.

Gångsystem

I söder ansluter kvarteret till den asfalterade gången som löper runt kyrkan, i öster och norr ansluter kvarteret till den grusbelagda gången som löper längsmed kvarter D.

Gravvårdstyper

Kvarteret har mestadels gravvårdar från 1950-talet och framåt.

Byggnader

-

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

-

Källor:

Bogårdsmurar i Linköpings stift, Östergötlands län, inventering del 1-3, Grenberger Byggnadsrestaureringskontor 2004.
Broocman C F. Beskrifning öfver the i Östergötland..... . 1760.
Faksimilutgåva 1993.
Hansson, Hans-Erik m fl. Vård av gravstenar. Riksantikvarieämbetet. 2002.
Kulturhistorisk inventering av kyrkor och kyrkomiljöer utförd av Östergötlands länsmuseum 2003-
Kulturmiljövård 6/98. Riksantikvarieämbetet. Stockholm 1989.
Kyrkogårdens gröna kulturarv. Stad&Land. Movium/inst för landskapsplanering. Sveriges lantbruksuniversitet nr 103/1992.
Ridderstad A. Östergötlands beskrivning. Andra delen. Stockholm 1918.
Tham W. Beskrifning öfver Linköpings län. Förra delen Stockholm 1854. Andra delen Stockholm 1855.
Theorell A, Wästberg P, Hammarskiöld H (foto). Minnets stigar. En resa bland svenska kyrkogårdar. 2001.
Wadsjö H (red). Kyrkogårdskonst. Stockholm 1919.
Widegren PD. Försök till en ny beskrivning över Östergötland. Första bandet 1817. Andra bandet 1828. Faksimilutgåva 1993.
Östergötlands länsmuseums topografiska arkiv.

Muntliga uppgifter – Stig Svensson.

www.lantmateriet.se. Lantmäterikartor från 1650. Häradskarta från 1868-77
www.ostergotlandslansmuseum.se

EXEMPEL PÅ GRAVVÅRDAR MED KULTURHISTORISKT INTRESSE

Förklaring till exempellistan

Exempellistan är indelad i två delar. Den första delen som innehåller uppgifter om kyrkogård, kvarter, gravnummer, material, efternamn, hemvist och årtal är en identifikationsdel. Under den andra delen anges en kulturhistorisk notering med uppgift om titel, gravplats och gravvård. Dessutom noteras eventuella skador och andra anmärkningar.

Kvarter: anges endast i de fall då kyrkogården är indelad i kvarter.

Numrering: görs efter gravkartan. Ofta kan det vara svårt att exakt lokalisera gravnumret, då gravbredd kan variera och många gravnummer intill varandra saknar gravvård. I vissa fall står äldre gravvårdar utan gravnummer bland övriga gravar och då ges de t ex beteckningen ”onumr. S om 042”. Stenar som står undanställda och bedöms ha ett kulturhistoriskt värde ges nya nummer.

Material: Här anges vårdens material. Beteckningen ”granit” används utan närmare specifikation av olika typer. Stenens färg förkortas **sv** (svart), **gr** (grå), **r** (röd), **gr/r** (grå/röd) osv.

Efternamn: I allmänhet det första efternamnet som står på gravvården.

Hemvist: Det geografiska namn som står på gravvården. Det kan röra sig om bynamn, gårdsnamn eller namnet på en mindre fastighet. I undantagsfall är det namnet på en plats som inte ligger i socknen.

F:a årtal och **S:a årtal:** anger det tidigaste respektive senaste dödsåret som står på gravvården. Är det endast ett årtal angivet står det i F:a årtal.

Titel: Samtliga yrkestitlar samt hemmansägare, rusthållare m m. Dessa gravvårdar bedöms ha ett kulturhistoriskt intresse oavsett vårdens ålder.

Gravplats: Gravplatsen är omramad av stenram, häck, järnstaket eller kedja. Själva gravplatsen är i allmänhet täckt med grus men i vissa fall med gräs.

Gravvård: Speciella typer av gravvårdar som t ex gjutjärnskors, träkors, häll, sköld, ålderdomlig sten m m.

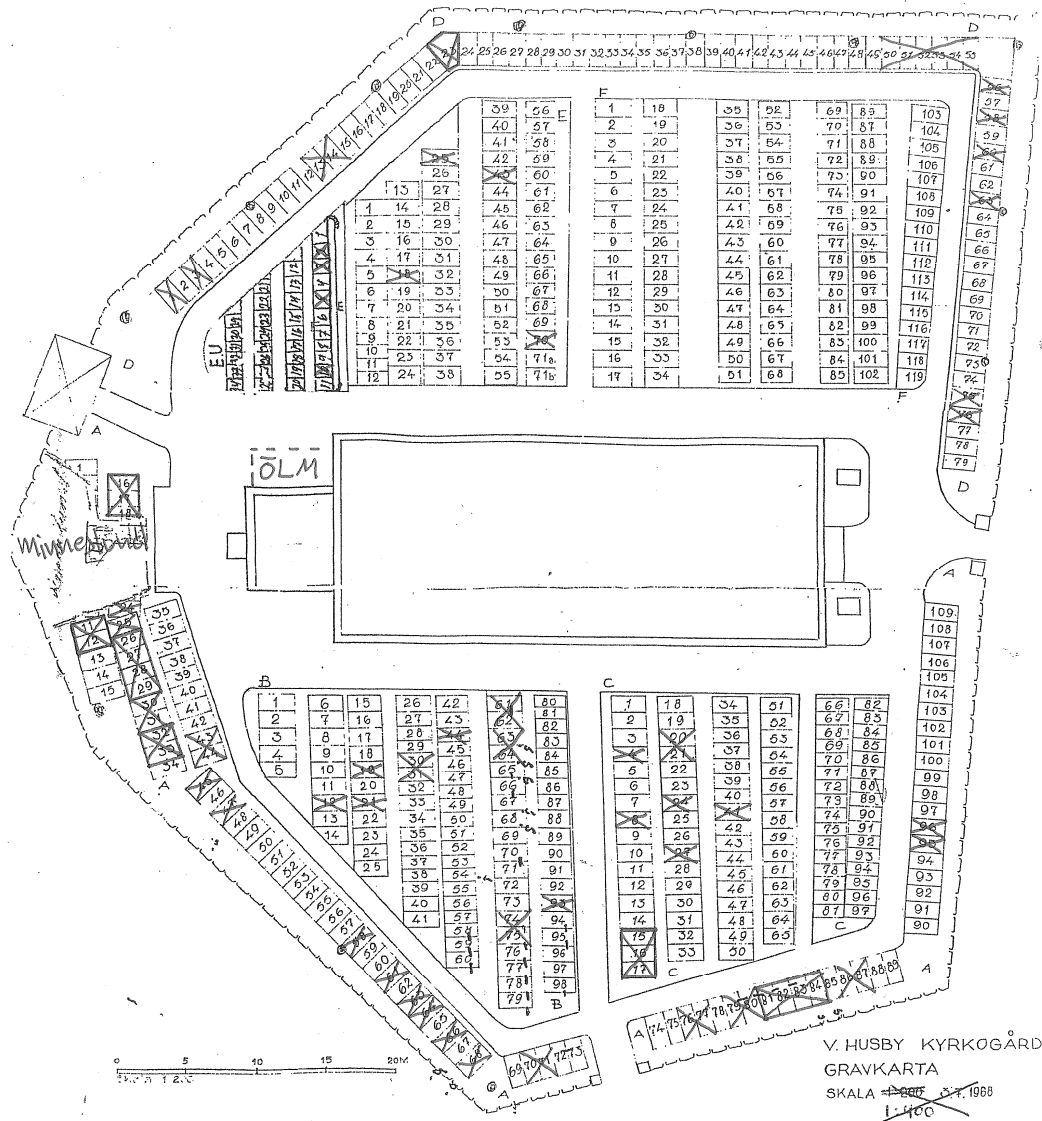
Skada: Notering om eventuell skada, t ex rost på en gjutjärnsvård eller på ett järnstaket, sprucken kalkstensvård o dyl. Här noteras även om det är ovanligt mycket lava på framför allt kalkstensvårdarna.

Anmärkning: Här noteras om gravvården har ett lokalhistoriskt eller personhistoriskt intresse eller andra anmärkningar– L1, P1, A1 osv. Detta hänvisar till korta notiser i slutet av exempellistan.

Västra Husby kyrkogård

Exempel på gravvårdar med kulturhistoriskt intresse markeras med X.

Gravvårdar med omgärdning är markerade med en fyrkant.

Nr 194.